

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Urho Kekkosen kansallispuistosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on perustaa Inarin, Savukosken ja Sodankylän kunnissa sijaitsevalle Koilliskairan alueelle pinta-alaltaan noin 253 000 hehtaarin suuruinen Urho Kekkosen

kansallispuisto. Laki on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen tultua hyväksytyksi.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

Koilliskaira on laaja, tietön erämaa-alue, jossa luonnon eri osatekijät ovat hyvin edustettuina. Sille suuntautuu varsin huomattavasti matkailua ja retkeilyä, minkä lisäksi alue on tärkeä porotalouden kannalta. Pääosa Koilliskairasta on suojametsäaluetta, mutta osa on varsinaista metsätalousaluetta. Alueella on kuitenkin suuri merkitys luonnonsuojelun kannalta, koska yhtä laajaa, koskemattonta ja luontonsa puolesta monipuolista erämaa-aluetta ei muualla Länsi-Euroopassa ole. Suojeluarvon säilyttämiseksi on tärkeätä, että matkailua ja retkeilyä voidaan ohjata ja alueen metsät säilytetään luonnontilaisina. Tämän vuoksi alueesta olisi muodostettava luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojelualue.

Koilliskaira on matkailukohteena kiinnostava ja alueen reunoille onkin perustettu matkailualan yrityksiä. Luonnonsuojelualueita muodostettaessa ei ole tarkoituksena lopettaa tai vähentää alueelle kohdistuvaa matkailua ja retkeilyä, vaan pyrkiä ohjaamaan ne alueen luonnon kannalta sopiviin kohteisiin. Näin ollen alueesta tulisi muodostaa luonnonsuojelulain 1 §:n 2 momentin mukainen yleiseksi nähtävyydeksi tarkoitettu erityinen suojelualue eli kansallispuisto.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

Maassamme on nykyisin luonnonsuojelulain mukaisia suojelualueita yhteensä noin 625 400 hehtaaria. Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys laiksi Saaristomeren kansallispuistosta. Kansallispuisto käsittäisi tässä vaiheessa noin 750 hehtaaria maa-alueita ja noin 2 200 hehtaaria vesialueita. Valtioneuvosto on 24.2.1978 tehnyt periaatepäätöksen kansallis- ja luonnonsuojeluverkon kehittämisestä sekä 19.4.1979 ja 26.3.1981 periaatepäätökset soiden-suojelun perusohjelmasta. Nämä periaatepäätökset käsittävät noin 160 000 hehtaaria sellaisia alueita, joista on tarkoitus aikanaan muodostaa luonnonsuojelulain mukaisia luonnonsuojelualueita.

Koilliskairan kansallispuiston perustamista ehdotti Suomen Luonnonsuojeluyhdistys vuonna 1967. Metsähallituksen asettama Koilliskaira-toimikunta teki 29.12.1972 yksityiskohtaisen ehdotuksen Koilliskairan suojelualueen perustamisesta. Ympäristönsuojelun neuvottelukunnan 28.2.1973 laatimassa Suomen kansallispuistoverkon kehittämisohjelmassa ehdotettiin niin ikään Koilliskairan kansallispuiston perustamista. Myös kansallispuistokomitea esitti 27.10.1976 valmistuneessa mietinnössään, että Koilliskairan kansallispuisto perustettaisiin. Suomen

luonnonsuojeluliitto ehdotti 12.4.1978, että Koilliskaira perustettaisiin Urho Kekkosen kansallispuisto Tasavallan Presidentin 80-vuotispäivänä. Sodankylän kunta teki puiston perustamista koskevan esityksen 4.3.1980, Savukosken kunta 30.6.1980, Inarin kunta 4.8.1980 ja Lapin seutukaavaliitto 15.8.1980. Metsähallitus teki ehdotuksen puiston perustamisesta 1.8.1981. Periaatepäätöksen kansallispuiston perustamisesta valtioneuvosto teki 2.9.1980. Samassa yhteydessä valtioneuvosto päätti, että perustettavan suojelun alueen nimi on Urho Kekkosen kansallispuisto. Luonnonsuojelun alueiden perustamistoimikunta teki mietinnössään ehdotukset Urho Kekkosen kansallispuistoa koskevista säännöksistä ja puiston rajauksesta (Komiteanmietintö 1981:6). Ehdotuksia laadittaessa on oltu yhteydessä asianomaisiin kuntiin, paliskuntiin sekä saamelaisvaltuuskuntaan. Näiden mielipiteet onkin otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon.

3. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Tarkoituksena on, että Urho Kekkosen kansallispuisto olisi kokonaisuudessaan metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa. Osa alueesta on nykyisin metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa, mutta puiston perustamisen yhteydessä tämä osa siirrettäisiin metsäntutkimuslaitokselta metsähallitukselle.

Jäljempänä kohdassa 5 käsitellään lähemmin niitä toimenpiteitä, jotka on tarkoitus toteuttaa puiston alueen tarkoituksenmukaisen käytön järjestämiseksi. Tästä aiheutuu lisähenkilökunnan tarvetta, mutta tämän tarpeen yksityiskohtainen arvioiminen ei vielä tässä vaiheessa ole mahdollista.

Kansallispuiston hoitoon ja hallintaan liittyvien kysymysten käsittelyä varten on tarkoituksena perustaa metsähallituksen avuksi neuvottelukunta, jossa muun ohella paikalliset etupii-rit olisivat edustettuina.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Kansallispuiston alueella on puustoa kaikkiaan noin 7 400 000 m³. Pääosa alueesta on

suojametsäaluetta, jolla metsätalouden harjoittamisen edellytykset ovat tavanomaista rajoitetummat. Varsinaisen taloustoiminnan piirissä on metsämaata noin 66 000 hehtaaria, joka kansallispuiston perustamisen seurauksena siirtyy pois puuntuotannon piiristä. Tällä alueella oleva puusto on noin 4 200 000 m³ ja sen vuotuinen tuotto on 55 500 m³. Mikäli kuutiometrin hinnaksi otetaan 60 markkaa, on pysyvästi menetettävän puuntuotannon arvo 3 350 000 markkaa vuodessa ja alueella olevan, mutta hakkaamattomaksi jäävän puuston arvo noin 195 000 000 markkaa. Jouto- ja kitumaita alueella on taloustoiminnan piirissä noin 58 000 hehtaaria. Näillä alueilla ei voida katsoa olevan sanottavaa taloudellista merkitystä.

Esityksen toteuttamisen välittömät vaikutukset valtiontalouteen muodostuvat hakkuumäärien vähenemisestä johtuvasta puunmyyntitulojen pienentymisestä. Koska huomattava osa alueen varsinaisesta metsämaasta sijaisee kuitenkin suojametsäalueella, on esityksen toteuttamisen valtiontaloudellisia vaikutuksia pidettävä alueen koko huomioon ottaen verraten vähäisinä.

Kun esityksen toteuttaminen merkitsee sitä, että varsinaisen taloustoiminnan piiristä metsämaata siirtyy suojelun piiriin 66 000 ha, aiheutuu tästä vastaava metsätyöpaikkojen menetys. Urho Kekkosen kansallispuiston työpaikkatoimikunta on mietinnössään (Komiteanmietintö 1981: 55) arvioinut menetettävien metsätyöpaikkojen määräksi 63. Inarin kunnan on arvioitu menetettävän 15 metsätyöpaikkaa, Sodankylän kunnan 20 metsätyöpaikkaa ja Savukosken kunnan 28 metsätyöpaikkaa. Toisaalta voidaan puiston perustamisen yhteydessä luoda uusia työpaikkoja. Tätä asiaa käsitellään lähemmin kohdassa 5.

Taloustalouden siirtäminen suojeluun aiheuttaa myös sen, että valtio ei ole velvollinen maksamaan niistä kunnille sitä tuloveroa, joka metsätalouden puhtaasta tulosta vuosittain muutoin on suoritettava. Verotulojen menetys on Inarin kunnan osalta 10 000 mk vuodessa, Savukosken kunnan osalta 150 000 mk vuodessa ja Sodankylän kunnan osalta 200 000 mk vuodessa. Luonnonsuojelulakiin on 28.8.1981 annetulla lainmuutoksella (594/81) sisällytetty säännös, jonka mukaan kunnille suoritetaan korvausta metsätalouden puhtaasta tulosta perittävän kunnallisveron tuoton sellaisesta vähenemisestä, joka aiheutuu luonnonsuojelun alueen

perustamisesta kunnan alueelle. Täten Inarin, Savukosken ja Sodankylän kunnille aiheutuvat verotulojen menetykset korvataan sanotun lainkohdan mukaisesti täysimääräisinä.

Asianmukaisesti toteutettuna kansallispuiston perustaminen tulee vilkastuttamaan alueen talouselämää. Puiston perustamisella ei rajoiteta alueen läheisyydessä olevien matkailuyritysten toimintaa. Kansallispuiston perustaminen merkinnee sen sijaan matkailun lisääntymistä ja tätä kautta matkailualan lisätyöpaikkoja. Kansallispuiston perustamisesta on hyötyä myös porotaloudelle, koska retkeilyn ohjaamisella vähennetään porotaloudelle retkeilystä ja matkailusta aiheutuvia haittoja. Näiden hyötyjen markkamääräistä suuruutta on kuitenkin sangen vaikea arvioida.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1. Yleistä

Kansallispuiston perustaminen Koilliskairan alueelle aiheuttaa, kuten edellä on todettu, metsätyöpaikkojen menetyksiä. Toisaalta puiston perustaminen mahdollistaa alueelle kohdistuvat matkailun ja retkeilyn yhteensovittamisen paikallisten asukkaiden etujen ja luontaiselinkeinojen kanssa sekä alueen valvonnan järjestämisen. Puiston perustamisessa onkin eräänä lähtökohtana pidetty sitä, että työpaikkamenetyksistä aiheutuvat haitat korvataan luomalla vastaava määrä uusia työpaikkoja, jotka tosin eivät ole metsätyöpaikkoja. Niin ikään on lähtökohtana ollut se, että puiston perustamisella ei aiheuteta haittaa paikallisen väestön elinkeinoille ja toiminnoille. Näiden tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista kansallispuiston hoitoa ja valvontaa tehostamalla sekä kansallispuistossa tapahtuvan retkeilyn ohjaamisella ja edistämisellä.

5.2. Retkeilykäytön järjestäminen

Koilliskairan alue on jo nykyisin varsin tehokkaassa retkeilykäytössä. Retkeilykäyttö tapahtuu pääosin Saariselän retkeilykeskuksesta käsin ja kohdistuu lähinnä retkeilykeskuksen lähimaastoihin. Retkeilykäytön kannalta merki-

tystä on myös Kiilopään eräkeskuksella sekä Laanilan, Tankavaaran ja Tulppion retkeilykeskuksilla.

Retkeilijöitä varten on alueella yhteensä 26 autiotupaa. Retkeilyreittejä ei ole, vaan retkeily tapahtuu vapaasti koko alueella. Tulen-tekopaikkoja alueelle ei ole rakennettu, mutta käytännössä tulenteko useimmiten tapahtuu autiotupien yhteydessä.

Urho Kekkosen kansallispuiston retkeilykäytön järjestämiseksi on tarkoituksena muodostaa polkuverkko, jota useimmat retkeilijät todennäköisesti tulisivat käyttämään. Polkuverkon yksityiskohtainen suunnittelu on annettu maa- ja metsätalousministeriön 6.11.1980 asettaman Urho Kekkosen kansallispuiston suunnittelutoimikunnan tehtäväksi.

Retkeilyn edistämiseksi joudutaan polkuverkkoon liittyen rakentamaan uusia autiotupia sekä korjaamaan jo olemassa olevia autiotupia. Niin ikään on rakennettava tulentekopaikkoja sekä järjestettävä polttopuuhuolto. Näitä toimenpiteitä varten on tarkoitus ottaa metsähallituksen palvelukseen paikallisesta väestöstä tarpeellinen henkilökunta.

Kaiken kaikkiaan on tarkoituksena kehittää Urho Kekkosen kansallispuistosta alue, jossa retkeilijällä on hyvät mahdollisuudet eräretkeilyyn ja luonnonharrastukseen sekä Lapin nähtävyyksiin tutustumiseen. Samalla voidaan helpottaa merkittävien luontokohteiden saavutettavuutta ja monipuolistaa alueen kohteita sekä vähentää porotaloudelle retkeilystä ja matkailusta aiheutuvia haittoja.

5.3. Opastus, vartiointi ja valvonta

Urho Kekkosen kansallispuistoon tutustumisen edistämiseksi ja helpottamiseksi alueen opastusta on tarkoitus tehostaa. Opastuksen yhteydessä tulisi antaa muun ohessa tietoja paitsi alueen luonnosta myös alueella liikkumiseen liittyvistä kysymyksistä, kuten polkureiteistä ja autiotuvista. Puiston laajuuden johdosta on tarpeen perustaa opastuskeskuksia. Lisäksi tarvitaan huomattavimpien matkailuyritysten yhteyteen opastuspaikkoja, joissa annettaisiin lähinnä retkeilijöiden tarvitsemaa tietoa.

Lomailijoiden ja retkeilijöiden määrä Saariselällä on vuosittain yhteensä noin 50 000 henkilöä, joista noin 17 % on erämaaretkeilijöitä. Retkeily on siten niin laajaa, että sitä

olisi voitava ohjata ja retkeilijöiden jättämiä jälkiä korjata. Kun on oletettavissa, että kävijöiden määrä kansallispuiston perustamisen yhteydessä lisääntyy, on alueen valvontaa ja vartiointia tarkoitus tehostaa. Vartiointi- ja valvontahenkilökuntaa on tarkoitus ottaa puiston eri puolille. Henkilökunnasta joudutaan merkittävä osa ottamaan ympärivuotisesti, koska retkeilystä huomattava osa tapahtuu jo nyt talvisaikaan.

Vuoden 1982 tulo- ja menoarviossa on Urho Kekkosen kansallispuiston suunnitteluun sekä hoidon ja käytön järjestämiseen osoitettu varoja yhteensä 1 118 000 markkaa. Näistä 243 000 markkaa on osoitettu puiston perustamiseen ja toiminnan käynnistämiseen liittyviä menoja varten, 225 000 markkaa puiston perustamiseen liittyviä ajoneuvo- ja kalustohankintoja varten ja 650 000 markkaa puistoon liittyvän opastuskeskuksen sekä muiden talonrakennustöiden suunnittelua ja rakennustöiden aloittamista varten samoin kuin puiston alueella sijaitsevien autiotupien rakentamista ja kunnostamista varten.

5.4. Työpaikkakysymykset

Kuten edellä on todettu, puiston perustamisen johdosta tullaan menettämään yhteensä 63 metsätyöpaikkaa. Nämä jakautuvat puistoalueen kuntien kesken siten, että Inarin kunnan osalta menetys on 15 työpaikkaa, Sodankylän kunnan osalta 20 työpaikkaa ja Savukosken kunnan osalta 28 työpaikkaa. Tarkoituksena on kuitenkin, että ketään ei puiston perustamisen johdosta irtisanottaisi, vaan työpaikkojen vähentäminen tapahtuisi vähitellen luontaisen poistuman kautta.

Työpaikkojen menetyksistä aiheutuu kunnille vastaavasti verotulojen menetyksiä. Nämä menetykset korvautuvat osittain puistohallintoon välittömästi syntyvillä uusilla työpaikoilla. Asianomaiset kunnat ovat kuitenkin asettaneet puiston perustamisen erääksi ehdoksi sen, että menetettävät metsätyöpaikat korvataan täysimääräisinä kunnille.

Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto on vuonna 1975 antanut suosituksen kansallispuistojen hoito- ja valvontahenkilökunnan määrästä. Tämän suosituksen mukaan tulisi henkilökunta mitoittaa siten, että puistossa olisi yksi päätoiminen henkilö 10 000 hehtaaria kohti. Näin

ollen tulisi Urho Kekkosen kansallispuistossa olla hoitoa ja valvontaa varten 25 päätoimista henkilöä. Kun kansainvälisen luonnonsuojeluliiton suosituksen on katsottava tarkoittavan puistohenkilökunnan määrää keskimäärin, sen perusteella ei ilman muuta voida arvioida Urho Kekkosen kansallispuistossa tarvittavan henkilökunnan lopullista määrää. Tämä riippuu luonnollisesti siitä, mikä on kävijöiden määrä puiston alueella. Kun on ilmeistä, että kävijöiden määrä tulee kansallispuiston perustamisen ja matkailuelinkeinon laajentumisen seurauksena kasvamaan, tarve opastus-, valvonta- ja hoitohenkilökunnan lisäämiseksi myös kasvaa. Suomeen perustettujen muiden kansallispuistojen henkilömäärät ovat niin vähäisiä, ettei niiden perusteella voida arvioida Urho Kekkosen kansallispuistossa tarvittavan henkilökunnan määrää. Urho Kekkosen kansallispuiston hoidosta ja käytöstä laadituissa yksityiskohtaisissa suunnitelmissa on kuitenkin lähdetty siitä, että puistohenkilökunnan määrä tulisi olemaan 25 ympärivuotista henkilöä, joka on sama kuin edellä mainitussa kansainvälisen luonnonsuojeluliiton suosituksessa on todettu. Inarin kunnan alueelle syntyisi tällä tavoin 7 työpaikkaa, Sodankylän kunnan alueelle 12 työpaikkaa ja Savukosken kunnan alueelle 6 työpaikkaa.

Puistohallintoon perustettavat uudet työpaikat eivät kokonaisuudessaan riittä korvaamaan niitä 63 metsätyöpaikkaa, jotka puiston perustamisen johdosta menetetään. Kansallispuiston perustaminen tulee kuitenkin vilkastuttamaan ja nopeuttamaan alueen matkailun kehittymistä, jolla puolestaan on työllistävä vaikutus. Matkailuelinkeinon piiriin syntyneekin tällä tavoin uusia työpaikkoja, joiden tarkkaa määrää on kuitenkin sangen vaikea arvioida. Vastaava vaikutus, joka tosin on väliaikainen, on valtion toimesta suoritettavilla puiston opastus- ja valvontarakennusten rakentamis- ja kunnostustöillä. Myös tästä johtuvien pysyvien työpaikkojen määrää on vaikea arvioida. Vaikka muiden kuin välittömästi puistohallintoon syntyvien uusien työpaikkojen määrää ei voida luotettavasti arvioida, on ilmeistä, että ilman erityistoimenpiteitä ei asianomaisiin kuntiin saada syntymään sellaista määrää uusia työpaikkoja, että ne voisivat korvata aiheutuvat työpaikkamenetykset. Tämän vuoksi hallituksen tarkoituksena on, että valtion varoilla toteutettaisiin asianomaisten kuntien alueilla eräitä hankkeita, jotka toteutuessaan toisivat kuntiin uusia

pysyväisluonteisia työpaikkoja ja joilla voitaisiin korvata kunnille loput menetettävien metsätyöpaikkojen määrästä. Asianomaiset kunnat ovat esityksen valmistelun yhteydessä osaltaan hyväksyneet ehdotetut toimenpiteet työpaikkamenetyksien korvaamiseksi.

Inarin kunnan osalta on korvaavana toimenpiteenä tarkoitus toteuttaa Paatsjoen sillan ja tähän liittyvän noin 2 kilometrin pituisen yleisen tien rakentamishankkeet Inarinjärven itäpuolisille alueille. Sillan ja tien rakentamiskustannukset olisivat noin 4,5 miljoonaa markkaa. Hankkeen toteuttaminen mahdollistaisi hakkuiden suorittamisen Paatsjoen pohjoispuolisilla metsäalueilla, jolloin metsähallitus voisi mukautua puiston perustamisen johdosta tapahtuvien hakkuiden estymiseen siirtämällä hakkuutoiminnan näille alueille. Hakkuiden suorittaminen edesauttaisi metsätyöpaikkojen säilymistä Inarin kunnan alueella ja siten osaltaan korvaisi menetettäviä metsätyöpaikkoja.

Sodankylän kuntaan on tarkoitus korvaavana toimenpiteenä toteuttaa valtion varoin Tankavaaran alueen, jonne myös kansallispuiston ensimmäinen opastuskeskus tullaan rakentamaan, eräiden kunnallisteknisten töiden suorittaminen ja rahoittaa sinne sijoitettavan kultamuseon rakennushanke. Tämä käsittäisi kultamuseorakennuksen, alueen tiestön, vesi- ja viemärijohtojen, kaatopaikan sekä muun tarvittavan maankäytön suunnittelun ja rakentamisen. Edellä mainitut rakennushankkeet maksaisivat arviolta 5,5 miljoonaa markkaa. Alueen hoito ja käyttö siirtyisi kunnalle niiden valmistumisen jälkeen. Toimenpiteillä parannettaisiin matkailun edel-

lytyksiä ja korvaavat työpaikat syntyisivät matkailuelinkeinon työpaikkoina.

Savukosken kuntaan on tarkoitus korvaavana toimenpiteenä rakentaa valtion matkailuhotelli, kuten myös Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kuntiin on aikanaan rakennettu. Hotelli olisi valtion omistuksessa ja se olisi tarkoitus vuokrata alan yrittäjälle. Matkailuhotellissa tulisi olemaan noin 50—60 vuodepaikkaa ja sen rakentamiskustannukset olisivat arviolta 6—7 miljoonaa markkaa. Hotelli työllistäisi arviolta 20—25 henkilöä. Hotellin rakentamisen lisäksi on tarkoituksena ensi tilassa toteuttaa Savukosken kirkonkylästä puiston alueelle johtavien teiden parannushankkeet. Mainitut toimenpiteet elvyttäisivät alueen matkailua ja korvaavat työpaikat syntyisivät täten myös Savukosken kuntaan matkailuelinkeinon työpaikkoina.

Yhteenvedona työpaikkakysymyksistä voidaan todeta, että tarkoituksena on korvata menetettävät 63 metsätyöpaikkaa yhtäältä puistohallintoon syntyvillä uusilla työpaikoilla ja toisaalta eräin muin valtion varoin suoritettavien toimenpitein, joiden seurauksena kuntiin syntyisi uusia työpaikkoja lähinnä matkailuelinkeinon piiriin. Korvaavien työpaikkojen syntyminen ei olisi sidottu määrättyyn aikatauluun, vaan ne syntyisivät valtion varoin toteutettavien hankkeiden edistymisen myötä. Hankkeiden suunnittelu on tarkoitus aloittaa sen vuoden aikana, jolloin puisto on perustettu. Hankkeiden rakentamistyöt on tarkoitus toteuttaa välittömästi suunnitelmien valmistumisen jälkeen ja tarkoituksena on, että ne olisivat valmiit vuoden 1986 loppuun mennessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lain perustelut

1 §. Urho Kekkosen kansallispuiston perustamisen tarkoituksena on säilyttää Länsi-Euroopan viimeinen laaja ja tietön metsä-, suo- ja tunturierämaa-alue. Koilliskairan alue käsittää kaikki Metsä-Lapin tyypilliset maisemaelementit mahtavine tunturialueineen, laajoine luonnontilaisine kairoineen, rimpisine suolakeuksineen sekä vesistöineen.

Alue on pinnanmuodostukseltaan erittäin vaihteleva. Siihen kuuluu korkeita tuntureita, syviä kuruja ja jokilaaksoja sekä tasaisia metsä- ja suoalueita. Metsät kuuluvat Metsä-Lapin metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen. Alueen tunturit, jotka ovat lähinnä Saariselällä, muodostavat jokseenkin yhtenäisen tunturikasvillisuusalueen. Leimaa-antavana piirteensä ovat laajat puuttomat tunturikankaat, joihin tuovat vaihtelua alarinteiden koivikkovyöhykkeet ja puro-

laaksojen harvat mäntymetsät. Suot kuuluvat pääasiassa Metsä-Lapin aapasoihin.

Puiston sisälle jäävä Kemijoen latvahaarojen alue on luonnontilaisena ja ehjänä kokonaisuutena tärkeä suojelukohde. Koilliskaira on Maanselkää, jolta joet laskevat sekä Jäämereen että Itämereen. Eläimistöltään Koilliskaira on erittäin monipuolinen. Siellä esiintyvät muun muassa kaikki Suomen suurpedot ja maa-
kotka.

Kansallispuiston alue käsittäisi noin 253 000 hehtaaria valtion omistamia alueita Inarin, Savukosken ja Sodankylän kunnissa. Alueesta on metsämaata noin 99 200 hehtaaria sekä kitu- ja joutomaata noin 152 200 hehtaaria. Valtion vesialueita rajaukseen sisältyy noin 1 600 hehtaaria.

Kansallispuiston alueesta on taloustoiminnan ulkopuolella olevia suojametsien lakialueita noin 123 000 hehtaaria. Taloustoiminnan piirissä on metsämaata 66 000 hehtaaria ja sillä on puustoa 4 200 000 m³. Tästä kuuluu suojametsäalueeseen noin 53 000 hehtaaria.

2 §. Pykälän 1 momenttiin on otettu puiston henkilökuntaa koskeva säännös, jonka mukaan puiston hoitoa, valvontaa ja opastusta varten on huolehdittava siitä, että tätä varten on olemassa riittävästi henkilökuntaa. Vuoden 1982 tulo- ja menoarviossa onkin osoitettu varat puistonjohtajan, valvojan, oppaan ja kolmen huoltomiehen palkkaamiseksi Urho Kekkosen kansallispuistoon. Puistohallintoa varten tarpeellisten virkatyyppien nimikkeet on tarkoitettu myöhemmässä vaiheessa sisällyttää metsähallintoa koskevaan lainsäädäntöön.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvä säännös liittyy kysymykseen kansallispuiston työpaikkamenetysten korvaamisesta, jota on käsitelty yleisperusteluissa kohdassa 5.4. Kuten sanotussa kohdassa on todettu, Urho Kekkosen kansallispuiston perustaminen on tarkoitus toteuttaa niin, että sen johdosta menetettävien metsätyöpaikkojen tilalle perustetaan muita työpaikkoja. Huomioon ottaen, että lakiehdotukseen otetuilla säännöksillä on tarkoitus järjestää kansallispuiston perustamiseen liittyviä kysymyksiä tavanomaista laajemmin, ehdotetaan tähän pykälään otettavaksi säännös valtion velvollisuudesta työpaikkamenetysten korvaamiseksi.

3 §. Pykälään on otettu kansallispuiston rajan käymistä ja merkitsemistä koskeva säännös, joka on samanlainen kuin vastaava säännös jo perustettujen kansallispuistojen, luonnonpuistojen ja soidensuojelualueiden osalta.

4 §. Pykälään on otettu säännös luonnon-suojelua valvovan viranomaisen haltuunotto-oikeudesta. Vastaavanlainen säännös on voimassa jo perustettujen kansallispuistojen ja luonnonpuistojen sekä soidensuojelualueiden osalta.

5 §. Urho Kekkosen kansallispuiston rajauksen sisällä on noin 600 ha yksityisomistuksessa olevaa maata. Nämä eivät kuitenkaan vielä tässä vaiheessa kuulu kansallispuiston alueeseen, koska kansallispuisto voidaan perustaa vain valtion omistamalle maalle. Mikäli alueet kuitenkin siirtyvät valtion omistukseen, on tarkoituksenmukaista liittää ne kansallispuistoon. Jotta näiden alueiden rauhoittamisesta ei tarvitsisi erikseen säätää lailla, ehdotetaan jo tässä yhteydessä säädettäväksi, että tällaiset alueet valtion omistukseen siirryttyään kuuluvat suoraan kansallispuiston alueeseen.

6 §. Kansallispuiston perustamisen tarkoituksena on rajoittaa alueen metsätaloudellista käyttöä ja ohjata alueelle suuntautuvaa retkeilyä ja matkailua. Kansallispuiston tavoitteiden saavuttaminen ei sen sijaan edellytä paikallisten asukkaiden harjoittamien toimintojen rajoittamista. Kansallispuiston rauhoitusmääräykset annetaan luonnonsuojelulain 2 §:n 2 momentin perusteella asetuksella. Kun jo puiston perustamisvaiheessa on paikallisille asukkaille tärkeätä, että heille varmistetaan mahdollisuus toimia alueella samalla tavalla kuin ennen suojelualueen muodostamista, ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, joka varmistaisi tämän seikan.

7 §. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian lakiehdotuksen tultua hyväksytyksi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Luonnonsuojelulain 2 §:n 2 momentin perusteella kansallispuiston rauhoitusmuodosta säädetään asetuksella. Rauhoitusmääräysten osalta on lähtökohtana, että puiston alueella ovat kiellettyjä sellaiset toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti sen kasvillisuuden tai eläimistön säilymiseen. Niinpä olisi kielletty muun muassa ojitus, maa-ainesten ottaminen, rakennusten, teiden ja laitteiden rakentaminen, eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen sekä kasvien ja kasvinosien ottaminen tai vahingoittaminen. Näistä määräyksistä on tar-

koitus kuitenkin säätää lähinnä paikkakunnan asukkaiden ja rajavartiolaitoksen toiminnan hyväksi lukuisia poikkeuksia. Niinpä olisivat sallittuja kaikki poronhoitoon liittyvät toimenpiteet. Paikallisten asukkaiden harjoittamaa metsästystä ei rauhoitusmääräyksillä rajoitettaisi ja kalastuskin alueella olisi sallittua. Jokamiehen oikeuteen perustuvaa liikkumista ei pääosalla aluetta rajoitettaisi, mutta telttailua ja kulkemista rajoitettaisiin aroilla tai kulumisalttiilla paikoilla. Lisäksi on rauhoitusmääräyksistä tarkoitus säätää muita vastaavanlaisia poikkeuksia kuin nykyisin jo perustettujen puistojen osalta on voimassa.

Kansallispuistoa varten on tarkoitus laatia järjestyssääntö, johon otettaisiin toisaalta edellä tarkoitettussa asetuksessa annettavat rau-

hoitusmääräykset ja toisaalta sellaiset määräykset, jotka valtio maanomistajana on oikeutettu muutoinkin alueidensa käytöstä saamaan.

Kansallispuiston hoitoon kuuluvia tehtäviä varten on tarkoituksena laatia käyttö- ja hoitosuunnitelma. Tähän suunnitelmaan sisällytettäisiin ne toimenpiteet, jotka on tarkoitus suorittaa alueen käytön edistämiseksi ja ohjaamiseksi, samoin kuin alueella tehtävät rakennustyöt. Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa alue jaettaisiin vyöhykkeisiin. Suunnitelma ei sisältäisi alueen käyttäjiä koskevia määräyksiä vaan ainoastaan suunnitelman viranomaisen toimenpiteistä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Urho Kekkosen kansallispuistosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Luonnonsuojelulain (71/23) mukaiseksi erityiseksi suojelualueeksi muodostetaan Inarin, Savukosken ja Sodankylän kunnissa sijaitsevaan Koilliskairaan noin 253 000 hehtaarin suurinen alue, joka käsittää liitteenä olevassa karttapiirroksessa punaisella katkoviivalla merkityn rajauksen sisällä olevat valtion omistamat alueet. Suojelualueen nimi on Urho Kekkosen kansallispuisto.

2 §

Urho Kekkosen kansallispuiston hoidon, käytön ja valvonnan sekä puistossa tapahtuvan opastuksen järjestämiseksi perustetaan tarpeellinen määrä virkoja tai toimia taikka otetaan työsopimussuhteista henkilökuntaa.

Mikäli 1 momentissa tarkoitettut virat, toimet ja työpaikat yhdessä kansallispuiston perustamisen johdosta matkailuelinkeinon alalle syntyvien työpaikkojen kanssa eivät lukumäärältään vastaa niitä metsätyöpaikkoja, jotka puiston perustamisen johdosta menetetään, on valtion mahdollisuuksien mukaan luotava erotusta vastaava määrä uusia työpaikkoja.

3 §

Urho Kekkosen kansallispuiston rajat on määrättävä ja merkittävä maastoon maanmittaustoimituksessa, jossa on soveltuvin osin noudatettava, mitä jakolaissa (604/51) on säädetty rajankäynnistä. Kansallispuiston rajat on pyrittävä määrittämään mahdollisimman hyvin maastoon soveltuviksi. Rajan paikkaa koskevan erimielisyyden ratkaisee valtioneuvosto. Valtioneuvoston päätökseen ei saa hakea muutosta.

Kansallispuiston rajat on merkittävä siten, että puistoaluetta osoittavia tunnuskilpiä sijoitetaan riittävä määrä maastoon ja että rajalinjoilla oleviin puihin tai muihin maamerkkeihin maalataan rajaa ilmaiseva merkki. Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarkemmat määräykset rajalinjoille asetettavista tunnuskilvistä samoin kuin niille maalattavista merkeistä.

4 §

Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin kansallispuistossa noudatettavia

säännöksiä tai määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös puistoalueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä alueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

5 §

Mikäli sellainen alue, joka ei ole valtion omistuksessa, mutta joka sijaitsee liitekarttaan merkityn kansallispuiston rajauksen sisäpuolella, siirtyy valtion omistukseen, luetaan se kansallispuistoon kuuluvaksi.

6 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Luonnonsuojelulain 2 §:n 2 momentin nojalla kansallispuiston rauhoittamiseksi annettavat määräykset eivät estä paikallisia asukkaita harjoittamasta kalastusta, metsästystä tai poronhoitoa taikka niihin liittyviä tehtäviä.

7 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 198 .

Helsingissä 25 päivänä tammikuuta 1982

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

MAUNO KOIVISTO

Maa- ja metsätalousministeri *Taisto Tähkämaa*

LITE

URHO KEKKÖSEN KANSALLISPUISTO

